

ASML in Veldhoven is deze eeuw exponentieel gegroeid. Grote menieren in Brainport stellen het voor alsof deze doorgroei een gedeeld regionaal belang is. © NN

Mening | ASML claimt ruimte en wentelt sociale problemen af; democratie terug in Metropoolregio Eindhoven

EINDHOVEN - De triple helix, samenwerking tussen bedrijven, wetenschap en overheid, leidt tot uitwassen en het is tijd de democratie terug te brengen in de Metropoolregio Eindhoven.

Bas van Stokkom, Peter van Opbergen en Cor Luykx
Eindhovens Dagblad 21-05-22

Kan de regio de enorme groei van ASML bijhouden, vroeg deze krant zich onlangs af (ED 21 april). De groeicijfers van de tech-reus moeten ieder jaar weer naar boven worden bijgesteld. ASML-baas Peter Wennink pleit voor het versnellen van de woningbouw omdat de helft van zijn nieuwe werknemers uit het buitenland komt. Zelf wijken optrekken zoals Philips dat ooit deed, is geen optie. “We willen niet paternalistisch zijn. Mensen kunnen dat voor zichzelf regelen.” (ED 30 april). ASML en andere tech-bedrijven willen dan weer wel het belastingvoordeel voor de toch al goedbetaalde expats behouden.

Belasting voor de regio en ontwrichten van de woningmarkt

Wennink maakt zich er gemakkelijk vanaf. De duizenden expats die zich hier vestigen vormen een zware belasting voor de regio en ontwrichten de woningmarkt. De prijsopdrijving gaat maar door en de minder welgestelde woningzoekenden in de regio hebben het nakijken. Wennink wil zich niet als paternalist opwerpen maar onttrekt zich daarmee aan maatschappelijke verantwoordelijkheid. Heel anders dan Philips destijds heeft ASML dan ook weinig voeling met de lokale gemeenschap. Het bedrijf meent niettemin beslag te mogen leggen op de publieke ruimte en woningvoorraad van de regio. Bovendien worden allerlei sociale problemen op de samenleving afgewenteld. Huisvesting, gezondheidszorg en het sociale vangnet zijn grotendeels voor rekening van de publieke sector.

De problemen laten zien dat de groeispurt naar een ‘topregio van wereldformaat’ een omstreden zaak is

Deze ontwikkeling is onhoudbaar. Tegelijk roept dat vragen op over de macht die is samengebald binnen Brainport, waar bedrijfsleven, kennisinstellingen en de verzamelde burgemeesters de economische koers van de regio bepalen. Dat publiek-private samenwerkingsverband zorgde er vanaf de jaren negentig voor dat Eindhoven uit het economische dal kon kruipen. Maar deze apolitieke sturing van de regio stuit nu op haar grenzen, vooral in Eindhoven. Woningnood, tweedeling tussen arm en rijk en een dicht geplempte stad die halsoverkop naar 300.000 zielen moet: die

problemen laten zien dat de groeispuurt naar een 'topregio van wereldformaat' een omstreden zaak is. Hoogste tijd om de politieke strijd om een leefbare regio gestalte te geven. Burgers en raadsleden moeten meer invloed op het Brainportbeleid kunnen uitoefenen.

Ex-burgemeester Rob van Gijzel – lees zijn stoute dromenboek *De Stad die de toekomst maakt* – vindt echter dat Brainport niet gehinderd mag worden door de politiek. Het op afstand houden van gemeenteraden is zijns inziens een goede zaak, want het bedrijfsleven is beter en sneller in staat publieke middelen in te zetten, daar waar de meeste kansen liggen. Een netwerk van commerciële partners vindt hij belangrijker om de toekomststrategie van Brainport uit te stippelen dan het betrekken van burgers.

Groeispuurt ten koste van publieke ruimte en welzijn

Van Gijzel, Wennink en andere grote meneren in Brainport stellen het voor alsof doorgroei tot een echte wereldspeler een gedeeld regionaal belang is. Verdoezeld wordt dat ruim baan voor die groeispuurt flink ten koste gaat van onze publieke ruimte en ons welzijn. Bovendien, onder de valse symboliek van 'samen' krijgen de belangen van High Tech voorrang en zien gemeenteraden zich voor voldongen feiten geplaatst.

Want als het gaat om economische ontwikkeling laten onze gemeenten, en zeker Eindhoven, de oren hangen naar Brainport Development NV. Het bedrijfsleven heeft daar de lead. Dat betekent een uitverkoop van het 'politieke primaat', het beginsel dat gekozen politici beslissingen nemen over onze toekomst. Het ontbeert de regio dan ook aan democratische legitimering. Allerlei deals tussen bedrijven, kennisinstellingen en burgemeesters onttrekken zich aan democratische controle, hetgeen de weg opent voor vriendjespolitiek, ongewenste beïnvloeding of mogelijk erger. De verantwoording aan gemeenteraden en burgers laat veel te wensen over, hoeveel fleurige folders met wereldstad-allure ook worden gepresenteerd. Voor raadsleden is regionale besluitvorming doorgaans een black box waar zij geen grip op hebben. Zij beperken zich tot het afstempelen van jaarplannen en begrotingen.

Bedrijven horen niet de beleidsagenda van de regio te bepalen, dat moeten colleges, raadsleden en burgers doen

Het bedrijfsleven hoort niet de beleidsagenda voor de toekomst van de regio te bepalen, dat moeten de betreffende colleges van B&W, raadsleden en burgers doen. Noch dienen marktpartijen de besteding van 370 miljoen Regio Deal investeringen (en dat is ons belastinggeld!) te bepalen. Onverteerbaar is dat die overheidsgelden indirect naar megabedrijven toevloeien waar de bonuscultuur welig tiert.

Logica van onbeperkte groei doorbreken

Het rooskleurige beeld van een wereldwijde vrije markteconomie is intussen danig verbleekt. De Global Village waar de Brainport-elite zo dol op is, wordt er niet mooier op: denk aan geopolitieke onrust, ontregelde markten en de opkomst van autoritaire regimes. De regio zal te maken krijgen met tal van mondiale problemen, zoals de gevolgen van klimaatverandering. Precies daarom zouden we de logica van onbeperkte groei moeten doorbreken. Een andere economische groei is noodzakelijk, gericht op bestaanszekerheid voor allen, binnen ecologische grenzen.

Welke toekomst willen we? Daarover moeten we ons buigen. Het is daarom tijd om de democratie terug te brengen in de Metropoolregio Eindhoven, het samenwerkingsverband van 21 gemeenten. Dat hoeft niet (meteen) te resulteren in een extra bestuurslaag binnen het huis van Thorbecke. Stel een periodiek burgerberaad in dat de regio-beleidsagenda vooraf bepaalt. Maak van Raadstafel21, het overlegplatform van raadsleden, een echt controlerend lichaam, met besluitvormende bevoegdheden ten aanzien van belangrijke Brainport-issues.

Bas van Stokkom, Peter van Opbergen en Cor Luykx zijn verbonden aan de Stichting Beter Eindhoven.